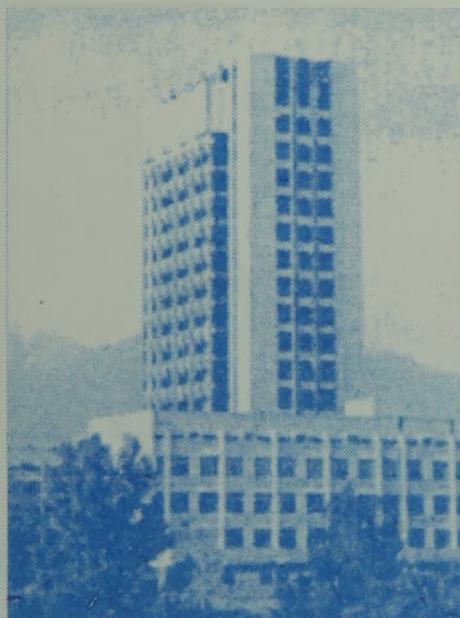

КАЗАҚСТАН ҒАЛЫМДАРЫНЫҢ БИОБИБЛИОГРАФИЯСЫ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы
КАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

ЕЛЕМЕСОВ
Раушан Елемесұлы

АЛМАТЫ

A stylized, handwritten signature in black ink. The signature is cursive and appears to be a set of initials or a name, followed by a long horizontal line extending to the right.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Ғылыми кітапхана

Елемесов Раушан Елемесұлы

Биобиблиографиялық көрсеткіш

Алматы
«Қазақ университеті»
2002

Редактор Е.Д. Абулкаирова

**Құрастырушылар: Е.Б. Жатқанбаев, Д.А. Қалдияров,
Б.М. Мухамедиев, А.Ж. Скатова**

**Елемесов Раушан Елемесұлы: Биобиблиографиялық
көрсеткіш /Құраст.: Е.Б. Жатқанбаев, Д.А. Қалдияров,
Б.М. Мухамедиев, А.Ж. Скатова. - Алматы: Қазақ
университеті, 2002. – 64 бет.**

Казахский национальный университет имени аль-Фараби

Научная библиотека

Елемесов Раушан Елемесович

Биобиблиографический указатель

Алматы
«Қазақ университеті»
2002

Редактор Е.Д. Абулкаирова

**Составители: Е.Б. Жатканбаев, Д.А. Калдияров,
Б.М. Мухамедиев, А.Ж. Скатова**

**Елемесов Раушан Елемесович: Библиографический
указатель / Сост.: Е.Б. Жатканбаев, Д.А. Калдияров, Б.М.
Мухамедиев, А.Ж. Скатова. – Алматы: Қазақ университеті,
2002. – 64 с.**

АЛҒЫ СӨЗ

Ұсынылып отырған көрсеткіш әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ғалымдарының биобиблиографиясы сериясының жалғасы болып табылады.

Көрсеткіш әлемдік экономика кафедрасының профессоры, экономика және бизнес факультетінің деканы Р.Е.Елемесовқа арналған.

Биобиблиографияда жинақталған материалдар профессор Р.Е. Елемесовтың еңбек және ғылыми-педагогтік қызметтегі жолын қамтиды. Жарияланған еңбектер әр жыл көлемінде мерзімдік тәртіппен орналасқан: әуелі қазақша, одан кейін орыс тілдерінде.

Қарауға мүмкіншілік болмаған мақалалар “de visu” жұлдызымен белгіленген.

Оқырмандар пайдалануына ыңғайлы болу үшін авторлардың есім көрсеткіші қосымша беріліп отыр.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Предлагаемый указатель является продолжением серии библиографий ученых Казахского национального университета им. аль-Фараби.

Библиография посвящена профессору кафедры мировой экономики, декану факультета экономики и бизнеса Елемесову Р.Е.

Материал, помещенный в библиографии, отражает трудовую и научно-педагогическую деятельность профессора Елемесова Р.Е. Публикации расположены в хронологическом порядке, в пределах каждого года по алфавиту: сначала идут работы, опубликованные на казахском языке, затем на русском.

Статьи, которые не удалось просмотреть “de visu”, отмечены звездочкой.

В именном указателе соавторов ссылки даются на порядковые номера работ.

Профессор Раушан Елемесұлы Елемесовтың ғылыми-ұстаздық және қоғамдық қызметі туралы қысқаша очерк

Р.Е. Елемесов Ұлы Отан соғысының сұрапыл жылдарында дүниеге келгендердің бірі болды. Негізгі кәсібі малшы болған оның әкесі Елемес, дәстүрлі далалық өмір сүрді. Қыстауы Арыс өзенінің жағалауында болса, көктем шыға Қаратау баурайына көшіп кететін. 1942 жылдың көктемінде осы мекен жайда Раушан есімді бала дүниеге келді. Қазіргі Бәйдібек ауданы (бұрынғы Алғабас ауданы) Боралдай селолық округінің Түйетас ауылы болып табылады.

Оның балалық шағы соғыс кезінде әкесіз өмірді құдай тағдырына жазғандай, сол кезде туылған көптеген балалардың өмірімен тағдырлас. Әкесі 1942 жылдың күзінде соғысқа аттанып, содан хабарсыз кетті. Анасы Зейне ең үлкені 15 жастағы төрт бірдей баласымен жесір қалды. Оның отбасы елмен бірдей соғыс және соғыстан кейінгі кезеңдегі барлық ауыртпалығын бастан өткерді. Малы болған жоқ. 30-жылдары малды түгел кәмпескелеу және жаппай колхоздастыру басталып, оған қарсы шыққандар Орта Азияға қоныс аударуға тура келді. Жанұясы ол жақтан соғыс басталар алдында ғана қайтып келіп, Сайрам ауданындағы Қайрат колхозына мүшелікке кіреді. Раушанның әкесі белгісіз себептерге байланысты (Созақ көтерілісіне қатыскандығынан болса керек) өзінің туған жеріне қайтқысы келмейтін. Әкесін әскерге алып кеткен соң, туыстары оларды қазіргі Бәйдібек ауданына көшіріп алады. Үлкен ағасы мен әпкесі бүгінгі күнге дейін сол жерде тұрады.

1946 жылы еңбек армиясына шақырылған ең үлкен ағасы Қарағанды көмір шахталарына жұмысқа жіберіліп, 1948 жылы Костенко атындағы шахтада болған апаттан қайтыс болды. Отбасы тағы да асыраушысынан айырылды. Соғыстан кейінгі кезең ешкімге де оңай тиген

жоқ. Әсіресе, от басында ересек ер адамдардың болмағандығы тіпті қиын еді. Талай рет қатаң жаза алғанына қарамастан, егінді жинап алған соң әйелдер мен балалар қалған масақты теретін. Осы бір сүреңсіз де қорқынышты уақыт әлі күнге дейін үлкендердің есінде. Балалардың киер киімдері де жоқ болатын. Электр дегеніміз атымен болмайтын. Бірақ мектептер жұмыс істейтін.

Р.Е. Елемесов үлкен ағасымен бірге оқу мен жазуды ертерек үйренді. Ауылда кітапхана жоқ болатын. Бірақ кейбір үйлерде негізінен қазақша қисса кітаптар болатын. Анасы көрші әйелдерді үйіне жиі жинап, баласына әлгі шығармалардың біреуін оқып беруді өтінетін. Сөйтіп, Раушанбек мектепке бармай жатып-ақ, «Алпамыс батыр», «Қобыланды батыр», «Қыз-Жібек» және басқа да халықтық шығармалармен таныс болды. Сонымен қатар ол кездері бір ауылдан екінші ауылға ауысып, кешті таңға ұластырып, тек қазақтың ғана емес, түркі елдерінің де эпостарын жатқа айтатын жыршылар дәстүрі әлі үзілмеген болатын. Анасы баласын қонаққа апармаса да, мұндай кештерден қалдырмаушы еді. Раушан соғыс және соғыстан кейінгі балалар сияқты ауызша жыршы аңыз-әңгімелермен ғана емес, сонымен қатар ең бірінші шешесінен естіген әңгімелермен, үлкендердің халық батырлары жайында және Қожанасыр мен басқа да халық шығармашылығындағы батырлармен таныс болды. Бұл ертеректе жазылған кітаптарды оқи алмай, ал жаңа жазбада халық шығармашылығы туралы ешнәрсе айтылмағандықтан қазақтардың мәңгірттенген кезеңі еді.

Түйетас ауылында қазіргі уақытқа дейін көкпар тартуды тоқтатқан жоқ. Мұның бір себебі ауылдың сол кездегі төрт ауданның түйіскен жерінде орналасқаны болса керек. Оның үстіне егін егілмейтін кең жазира дала да жетерлік. Ауыл балалары үшін бұл тек қана мейрам емес, сонымен бірге аты аңызға айналған арғымақтар мен көкпаршылармен танысудың бастамасы болатын.

Осылайша балалық шақтан ұлттық дәстүрге, салтқа тәрбиелеу басталатын. Тек соңғы жылдары сәл сиреп кетті.

1950 жылы мектепте сабақ басталды. Отбасындағы материалдық қиыншылық салдарынан ол мектепке кештеу барды. Ол кезде балалар қолға түскен кез-келген қағазға, газет қиындыларына жаза беретін. Қалам мен қарындаш та қат еді. Төрт сыныптық мектепте екі-ақ бөлме болатын. Онда бір ғана мұғалім сабақ беретін. Бірінде қазақ, екіншісінде орыс сыныптары оқитын. Оқу тек күндіз жүретін. Әр кезекте бір бөлмеде екі сынып қатар оқитын. Мұғалім бір мезгілде 1-3 сыныптың немесе 2-4 сыныптың оқушыларын оқыта беретін.

5-ші сыныпта совхоз орталығындағы орта мектепке ауысты (қазіргі Боралдай селосы). Мұндағы мектеп Оңтүстік Қазақстандағы ең алғы мектептердің қатарында болатын. Негізінен Ресей және Қазақстан университеттерінің түлектері сабақ беретін. Оқушылар 7-ші сыныптан бастап жазда егін жинауға, шөп шабуға, ал күзде 1-1,5 айға мақта жинауға жіберілетін. Осындай еңбек етулеріне қарамастан, мектеп оқушылары жақсы білім алып шығатын.

Р Елемесов 1961 жылы мектепті орыс тілінен ғана «жақсы» деген бағамен, жалпы үздік бітіріп шықты.

1961-1964 жылдары Мәскеудегі генерал Карбышев атындағы инженерлік академиясында әскери міндетін өтеді. 1964 жылы М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университетінің экономика факультетіне «Саяси экономия» мамандығы бойынша жалпы конкурспен оқуға түсті. 1969 жылы университетті жақсы тәмәмдаған соң, ММУ-дің экономика факультетінің «Саяси экономия» кафедрасына аспирантураға қалдырылды.

Мәскеу Мемлекеттік университеті қабырғасында оқыған жылдары оның жеке тұлға және ғалым ретінде қалыптасуына шешуші ықпал етті. Факультет деканы Ұлы Отан соғысының ардагері профессор М.В. Солодков

болатын. Ал, кафедраны бүкіл Одаққа белгілі саяси экономия бойынша жалпыға танылған өзіндік мектебі бар профессор Н.А. Цаголов басқаратын. Оқытушылар арасында Азамат соғысының ардагері профессор И.И. Козодоев, экономика ілімдер тарихы бойынша үлкен маман болып саналатын профессор Полянский, Мәскеудегі балалар үйінің бірін қамқорлыққа алған. Черковец, Осадчий және басқа да тағдырлары қызықты тұлғалар. Басқа кафедраларда атақ-даңқтары бұлардан кем емес профессорлар Татур, Шеремет, Фаминский, болашақ Мәскеу әкімі Г. Попов және басқалар сабақ берді. Тәлім алатын, ұқсауға ұмтылатын ұстаздар жетерлік еді.

60 жылдардағы «Хрущевтің жылылық кезеңі» студенттер аудиториясына да әсер етті. Экономика факультетінің студенті болып табылатын біздер үшін ол көбіне-көп Косыгиннің экономикалық реформаларымен байланысты еді. Экономиканы реформалауға байланысты қызу айтыс-тартыстар жүріп жатты. Негізгі оппоненттер ММУ-дің экономика факультетінің және КСРО ҒА экономика институтының ғалымдары болатын. Бұл дискуссияларға әйгілі ғалымдарды көру үшін баратын студенттер, өз еріктерінен тыс еркін ойлауға, дәйекті ғылыми таласқа үйреніп жатқанын сезбейтін.

Тұлғаның қалыптасуына Мәскеудегі қазақ диаспорасы да аз ықпал еткен жоқ. Ол кездері Мәскеуде, оның ішінде ММУ-де үш мыңға жуық қазақ жастары оқитын. Олардың арасында бүгінде Қазақстанға белгілі ғалымдар мен қоғам қайраткерлері- экономика ғылымдарының докторы, академик Ғ.А. Қалиев, ҰҒА корреспондент мүшесі С.С. Сатыбалдин, профессор Е.Б. Жатқанбаев, философ-профессорлар Ж.Ж. Молдабеков, А.Қ. Қасабеков, М. Орынбеков, дипломат Б. Тайжанов, қоғам қайраткерлері М. Әуезов, С. Ақатай және басқалар бар болатын. «Жас тұлпар» жастар ұйымының, Қазақстан студенттерінің жерлестігінің шеңберінде әр түрлі шаралар, пікір алысулар өткізілетін. Онда қазақ

мәдениетіне, тіліне, диаспорасына қатысты мәселелер талқыланып, қазақ тілін және тарихты оқып үйренуге байланысты үйірмелер жұмыс істейтін. Бұл шаралардың барлығы оларды Отанымен байланыстырып, Қазақстандағы көптеген түйінді мәселелер жайында білуге мүмкіндік беріп, болашақ еркін елдің азаматтарын тәрбиеледі.

Жас тұлпар ұжымында жүрген кездегі бір сәт есіме түседі. Біз ММУ-дің дөңгешектерінде сатылатын Қазақстан баспаларында жарық көрген газеттердің санын көбейтуді ҚазССР лауазымды өкілдеріне өтініш жасадық. Біздің мұқтажымызды толығымен қанағаттандырмаса да, дегенмен «Социалистік Қазақстан», «Казахстанская правда» газеттерінің сатылу саны көбейді. Ол кездері оқумен қатар өмір сүруге қаржы табу қажет болатын. Вокзалдарда жүкші болып, күрек алып құрылыстарда, тағы басқа жерлерде жұмыс істеуіне тура келді. Әсіресе, студенттік құрылыс отрядтарына жұмыс істеген көбірек есімде қалған. Екі жаз бойы қазіргі Ақмола облысының Алексеев және Шортанды аудандарында астық сақтау қоймаларын, сарайлар, мектептер салуға қатысты. Мәңгілік тоңы жібімейтін Норильскіде, Сахалинде екі кезең болып, жер сілкінісіне төзімді құрылыс салудың қыр-сырын үйреніп қайтты. Қазіргі уақытта бұл отрядтар жайында жұмыс істеуге кіріптар етті деген пікір қалыптасқанмен, шын мәнінде олар тек ақша тауып қана қоймай, ел көріп, жер көріп, халықтың түрлі топтарымен танысып, географиялық танымын кеңейтіп қайтуға мүмкіндік беретін.

ММУ-де студенттік жылдары, ол сол жерде оқитын Сулейменова Сара Әбдіғалым қызына үйленді. 1968 жылы олардың тұңғыш ұлдары Асқар дүниеге келді. Ата-анасының ізін қуған ұлдары арада біраз жыл өткен соң ММУ-ді бітіріп, одан соң Вашингтон Университетінің (Сент-Луис, АҚШ) магистратурасын тәмәмдады. Асқар қазір Қазақстандағы «Дойче-Банкті»

басқарып, тек ата-анасының ғана емес, сонымен қатар достарының мақтанышына айналды.

Р Елемесов аспирантураға түскен соң, еңбек ресурстарының проблемаларымен айналыса бастады. Ғылыми жетекшісі экономика факультетінің декан орынбасары, кейіннен ММУ-дің проректоры болған профессор Ф.М. Волков. Р Елемесовтің бірде-бір ғылыми жұмыстарына жетекші болмағандығына қарамастан, кафедра меңгерушісі, профессор Н.А. Цаголов оның ғалым ретінде қалыптасуында үлкен рөл атқарған. Аспирант кезіндегі алғашқы ғылыми мақаласын Р. Елемесов ұзақ уақыт, үлкен еңбекпен жарты жылдай жазғанын есіне алады. Бірқатар түзетулерден соң ғылыми жетекшісі бұл мақаланы ММУ Жаршысының «Экономика» сериясына ұсынды. Оппоненті ол кездегі жас доцент, кейінірек белгілі Ресей экономисі, КСРО ҒА экономика институты директорының орынбасары болған В.В. Куликов еді. Ол бұл мақаланың ешқандай ғылыми құны жоқ екендігін дәлелдегісі келді. Уақыт тым кеш болатын. Соған қарамастан редакцияға Н.А. Цаголовтың өзі келіп, аспирант пен доценттің арасында болып жатқан пікірталасты тыңдады. Р Елемесов, әрине, өз сөзінің дұрыстығын қызық дәлел үстінде, тіпті сондай қызу айтыс кезінде бұл бөлмеде екеуінен бөлек үшінші адамның бар екенін де ұмытып, ал есіне түсіп Николай Александровичке қарағанда, ол үнсіз қалды. Ал, оны байқаған сәтте ол да, В.В. Куликов та үнсіз қалды. Біраз үнсіздіктен соң, Н.А. Цаголов: «Ғылым осылай жасалады. Всеволод Всеволодович, жас ғалымның мақаласын жіберу керек», - деді.

«Мені таңдандырғаны мақаланы жібергені емес. Бұған дейін де, бұдан кейін де әлемге танымал жоғары оқу орнының басты кафедрасының меңгерушісі, бүкіл елге танымал профессор, жүздеп саналатын аспиранттардың бірінің мақаласын оппонентімен бірге жұмыстан кейін қалып талқылағанын көрген емеспін. Бұл, әрине, маған назар аударғаны емес, факультет

шығаратын ғылыми журналға құрмет, оның мазмұнына деген жауапкершілік болғаны сөзсіз. Ол журналдағы саяси экономиялық жарияланымдарға жауап беретін. Бұл менің бүкіл өміріме сабақ болды. Содан бері, мен студенттер мен аспиранттарға мұқият қарауға тырысамын», - дейді Р. Елемесов. В.В. Куликов та ренжіген жоқ. Кейінірек біз достасып кеттік, және бүгінгі күнге дейін жақсы қарым-қатынасымызды үзген жоқпыз. Барлық шығармашылық ұжымдардағы атмосфера осындай болу керек.

Р. Елемесов аспирантураны бітірген соң, 1972 жылдың күзінен бастап, сол жылы көктемде ашылған Қарағанды Мемлекеттік Университетінің «Саяси экономия» кафедрасына аға оқытушы болып келді. Бұл Республикадағы ҚазМУ-ден кейінгі екінші университет болатын. Ол жерге ол бөлу жүйесінің ерігімен барды. ҚарМУ-дің ректоры атақты академик Е.А. Бөкетов (университет қазір сол кісінің атымен аталады) болатын, ал кафедраны Ұлы Отан соғысының ардагері, қазіргі профессор Т.А. Әбдіразақов басқарды.

ҚарМУ-дегі атмосфера ММУ-мен салыстырғанда мүлде басқа болатын. Оқытушылар құрамы тіптен жап-жас болатын. Оқытушылардың құрамының негізі сол Қарағанды педагогика институтының оқытушыларынан тұратын. Екі жылдың ішінде жолдама бойынша жаңа университетке Алматы, Мәскеу, Ленинград жоғары оқу орындарының көптеген түлектері мен аспиранттары келді. Кейбіреулері Қарағандыдағы басқа жоғары оқу орындарынан ауысқандары болды. Тіпті Қырғызстаннан және басқа да республикадан келген мамандар болды. Жоғарғы оқу орны жаңадан ғана қалыптасып, кафедрада бірнеше қызметкер ғана жұмыс істейтін жаңа факультеттер ашылып жатты. Бұл Елемесов Раушанның өміріндегі ең бір қызық сәттің бірі болатын. Ол қала мен облыстың, жаңа ұжымның қоғамдық өміріне араласып, педагогтік және өмірлік тәжірибе жинап жатқан қызықты кезең болатын. Ол өміріндегі сол бір сәтті есіне түсіріп

былай дейді: «Ең бір қызығы, профессионалдық қызметтің жаңа ұжымда, ешбір дәстүрсіз, құрылымсыз басталып және жаңа мекеменің басқа атрибутынсыз болып жатқаны».

Менің ойымша, ең жақсы жылдарымды Қарағанды Мемлекеттік университетінде өткізген сияқтымын. Бұл жерде мен аға-оқытушыдан бастап, факультеттің декандығына дейін көтерілдім. Сонымен қатар, ғылыми ізденістермен айналыстым. Оның нәтижесі университет қабырғасынан тыс кейінірек жарияланды. Тек қана университеттің қоғамдық жұмыстарына ғана араласып қоймай, қалалық, облыстық қоғамдық жұмыстарға да белсене қатыстым. Кейбір жылдары қоғамдық тапсырмалар көптеп берілді. Екі тілді бірдей меңгергендіктен, облыстық комитеттің штаттан тыс лекторы болып, аудандарға, әсіресе шалғайда жатқан қазақ аудандарына барып тұрдым. Ол кезде жергілікті тұрғындарға қазақ тілінде лекция оқитын қоғамтанушылар да аз еді. Әртүрлі комиссия құрамында жүріп, еңбек ұжымдарының өмірімен таныстым. Қала және облыс басшыларымен бірге көптеген кездесулер болды. Осы бүгінгі күнге дейін бұрынғы обком хатшысы К.А. Аманбаевпен, облыстық атқару комитетінің төрағасы С.К. Досмағамбетовпен, Т.А. Ахановпен, қалалық атқару комитетінің төрағасы Шаймерден Оразалиновпен, ҚарМУ-дің ректоры З.Ш. Молдахметовпен жақсы қарым-қатынасым сақталған.

Бірақ сол жылдары Елемесов Раушанға ең бір жарқын әсер еткен, әрине, академик Е.А. Бөкетов болды. Ол тек қана ірі оқымысты емес, сонымен қатар тарихтан, әдебиеттен энциклопедиялық білімді ғұлама, жазушы, аудармашы. Кейбір уақытта Елемесов Р жұмыс бабы бойынша осы кісімен біраз уақыт бойы жиналған сәтте кездесіп тұратын. Бір күні ол Евней Арыстановичтен өмірлік сабақ алды. Мен қандай да бір жағдайлармен, ол кісімен жұмыстан тыс уақытта да кездесетінмін. Алайда, өмірлік сабақты жұмыс бабында жүріп алдым. Ол кісі бір

қоғамдық ұйымның төрағасы мен хатшысы болып, іс-қағаздарды жүргіздім. Әр кезде іс-қағаздарға қол қойғызуға кіретінмін. Ол кісі кез-келген уақытта қабылдай беретін. Бір күні ол жалғыз отырған жеріне, мен қолымдағы папкамен кіріп келдім. Ол маған қарап, хатшысын шақырып, қатаң түрде: «Сен неге қабылдау күнін келісілмеген уақытқа қойдың?»- деп кейіген соң, үнсіз бұрылып, шығып кеттім. Мен қандай да бір жұмыстармен кафедраға кетіп едім. Алайда, бір сағат өткен соң, факультеттің аласұрған қызметкерлері мені іздеп тауып: «Тездетіп ректорға бар», - деді. Мен сол кісінің алдына бара жатып, сөгіс алатындай сезіндім. Бірақ та, ол мені бөлмесінен шығарып жібергені үшін кешірім сұрап, жұмыс барысын сұрай бастады. Университеттің ректоры, атақты академик, өз қарамағындағы жаңадан жұмыс бастаған оқытушыдан кешірім сұрағанына қазіргі кезде сену қиын. Сол уақыттан бері қарамағымдағы жастарға дөрекі сөйлемеуге тырысамын, - дейді Р. Елемесов.

1985 жылы Р.Е. Елемесовтің өмірінің жаңа сәті басталды. Өмірдің барлық жағын қамтыған қоғамдық өмірдің демократияландыру және жариялылық кезеңі. Сонымен қатар Р Елемесовтің өміріне де қатысты болды.

Тек кеңес қоғамтану ғылымының тұрақтап қалған құндылықтарын ғана емес, бүкіл социалистік қоғамтану өмірлік құндылықтарын ой елегінен өткізу қажет еді. Ол енді ғылыми—публицистикалық және үгіт жүргізу қызметіне өтеді. 1988 жылдан бастап, 1993 жылға дейін ҚР ҒА Орталық Қазақстан бөлімшесі Қоғамдық ғылымдар орталығының нарықтық инфрақұрылым бөлімінің меңгерушісі қызметіне ауысады. Сол жылдары ол «Индустриалды Қарағанды», «Орталық Қазақстан» газеттерімен, облыстық қазақ радиосымен тығыз байланыста болып, негізгі тақырыбы нарықтық қатынасқа өту проблемалары, мемлекеттің нарықты құру жағдайындағы орны және басқа елдердің нарықтық

жүйені құрудағы тәжірибелері жайында «Казахстанская правда» және Мәскеулік басылымдарда мақалаларын жариялады. Оның іс әрекеті тек қана жаңа экономикалық қатынастарды насихаттау немесе ғылыммен ғана шектеліп қойған жоқ.

Ол 1988-1989 жылдары Қарағанды облысының аумақтық шаруашылық есепке немесе өзін-өзі басқаруға аудару жөніндегі жұмысшы тобын басқарды. Алғаш рет Қазақстанда, мүмкін Одақта оның басқарумен салааралық өндірістік тепе-теңдік және облыстық өнімдерді үйлестіру жасалды, осының негізінде аймақтық қаржы ағыны бақыланып реттелді. Бұл есеп-қысаптар облыстық партия комитеті мен атқару комитетінің назарын аударды. Тікелей тапсырыс беруші облыстық экономика комитетінің төрағасы, қазіргі ҚР Экономика және сауда министрі М. Есенбаев болатын, обкомда қазіргі кезде Қазақстанның атақты мемлекеттік қайраткері, дипломат Қ. Сұлтанов көңіл қойды. Бұл жасалымдардың ғылыми практикалық маңызы Раушан Елемесұлының көз қарасы бойынша бүгінгі күнге дейін Үкімет пен жергілікті биліктің экономикалық саясатында құндылығын жоғалтқан жоқ.

1990 жылы Р. Ходжаев басқарған Қарағанды облысын нарықтық қатынастарға көшіру жөніндегі жұмысшы тобына Р. Елемесов орынбасарлыққа шақырылды. Бағдарлама Шаталиннің әдістемесі бойынша жасалынды (500 күн).

Осы жұмыс барысында Қарағанды облысында еркін экономикалық аймақ құру идеясы туды. Бірақ өңдеу жұмыстары кезінде ол кеңес беріп, үгіт жүргізгенімен өзі жанама түрде қатысты (талап бойынша барлық аудандар мен қалалардан келісім алу қажет еді), ол және әу бастан облыстық масштабтағы еркін экономикалық аймақ идеясына қарсы болды. Сондықтан экономикалық себептерді айтпаған күннің өзінде саяси себептерге байланысты ел басшылығы мұндай қадамға бармайтындығына сенімді болды. Оның орнына еркін

экономикалық аймақты Орталық Азия мен Қазақстандағы ірі құрылысы бітпеген Қарағанды әуежайының базасында құруды ұсынды. Бірақ Қазақстан Жоғарғы Кеңесі Қарағанды еркін экономикалық аймағы туралы шешімді бекіткенімен, сол кездегі көптеген жобалар сияқты, бұл тек қағаз жүзінде ғана қалды. Соңында барлық облыстық еркін экономикалық аймақтар жойылды.

1993 жылы Р Елемесовтің отбасы Алматы қаласына көшіп келді. Сөйтіп, Қазақстан Республикасы кәсіпкерлік қоры атқарушы директорының орынбасарлығына қабылданды. Осы жерде ол Алматыдағы кәсіпкерлердің бірінші бүкілөлемдік съезінің штабын басқарды. Қазақстанның орта және кіші бизнесін дамытудың алғашқы бағдарламасын жасауға қатысты.

1994 жылы ол жаңадан сайланған ҚР Жоғарғы Кеңесінің экономикалық реформалар жөніндегі комитетіне кеңесшілікке шақырылды. Комитет төрағасы белгілі экономист О. Сәбденов болатын. 1995 жылы қаңтарда Жоғарғы Кеңестің қабылдауы бойынша, жұмыс бабындағы міндеттемелерімен бірге, экономистер С. Байзаковпен және О. Қалдыбаевпен жасаған жаңа экономикалық саясаттың концепциясы жарияланды. Бұл концепция сол кездегі Өкіметтің орта кезеңге арналған бағдарламасының баламасын және кейінірек жүргізілген мемлекеттік сатып алу, импортты алмастыру саясаты, аймақтық экономикалық саясат, тағы басқалардың теориялық негізін қалады. Концепцияның негізгі діңгегі мемлекеттің экономикадағы реттеуші рөлін күшейту туралы идея болды. Бұл сол жылдағы шаруашылықтың социалистік әдісіне қайта оралуы деп қабылданды. Бірақ өткен ғасырдың 90-жылдарының екінші жартысындағы Қазақстан мен бүкіл әлемдік оқиғалар көрсеткеніндей белсенді экономикалық саясатынсыз және ұтымды реттеуші құралдарынсыз қазіргі уақыттағы экономика

қадам баса алмайды және «көрінбейтін қол» идеясы бұл күнде ескірді.

1995 жылы сәуір айында жоғарғы Кеңес тарап, содан соң Р. Елемесов әл-Фараби атындағы Қазақ Мемлекеттік Университетіне «Халықаралық экономикалық қатынастар» кафедрасының меңгерушілік қызметіне шақырылды. Кафедра шағын ғана болатын. Кафедра құрамында бар болғаны бір ғана экономика ғылымдарының кандидаты болды. Р. Елемесов кафедраны 2001 жылдың қыркүйегіне дейін басқарды. Осы жеті жылдың ішінде кафедра тек қана сан жағынан ғана емес, сапасы жағынан да өсті. Қазір кафедрада 2 ғылым докторы, профессорлар, 7 ғылым кандидаттары, доценттер жұмыс істейді. Бұлардың басым көпшілігі кафедрада жұмыс істей жүріп, диссертацияларын қорғады.

Халықаралық экономикалық қатынастар бөлімшесінің түлектері ҚазМҰУ-дегі президентіміздің «Болашақ» стипендиясының иегерлері мен халықаралық грантты ұтып алған студенттердің басым бөлігін құрайды. Көпшілігі АҚШ, Ұлыбритания, Германия, Ресейдің алдыңғы қатарлы жоғары оқу орындарының магистратурасын бітірді (мысалы, Гарвард, Мәскеу университеттері, Лондон экономика мектебі, Мәскеу халықаралық қатынастар институты т.б.). Қазір олар ҚР көптеген мемлекеттік құрылымдарында, Қазақстандағы халықаралық ұйымдарда және жеке компанияларда жұмыс істейді. Көпшілігі өз білімдерін шетел университеттерінде және әл-Фараби атындағы ҚазМҰУ-дің магистратурасы мен аспирантурасында жалғастырып жатыр.

1996 жылдан бастап оның басқаруымен «Халықаралық экономикалық қатынастар және ҚР сыртқы экономикалық саясаты» деген жалпы атаумен зерттеу жұмыстары басталды. Осы жұмыстардың қорытындысы бойынша 2001 жылы халықаралық экономикалық қатынастар жайындағы алғашқы

фундаментальды оқу құралы басылып шықты (Халықаралық экономикалық қатынастар Р. Елемесовтың редакциясымен. Алматы. Қазақ университеті. 2001. 415б.). Және кеден тарифын реттеу, төлемақы балансы жайында т.б. бірнеше оқулықтар шықты. Қазір университет баспасында осы оқу құралының қазақша басылымы дайындалып жатыр. Тақырып бойынша зерттеу жалғасып, осы оқу құралдарын дайындауда ұжым жұмыс жасап жатыр, және әлемдік экономиканың өртүрлі бағыттары бойынша оқулық дайындалуда, әлемдік экономика бойынша оқулықтың жоспары жасалып жатыр. Ол 1995 жылдан 2001 жылға дейін ҚазМҰУ жаршысының экономикалық сериясының жауапты хатшысы болды. Ол осы қызметке тұрған кезде, журналдың бір ғана саны шыққан болатын. 2001 жылдан бастап, журнал жазылу каталогына еніп, республикадағы танымал журналдардың біріне айналды. Журнал жоғары аттестациялық комиссияның тізіміне енді. Яғни докторлық, кандидаттық диссертациялар қорғаған кезде журналда жарияланған мақалалар ескерілетін болады.

2002 жылдың қаңтарынан осы журналдың бас редакторы болып тағайындалды. Сонымен қатар Қазақ Ұлттық Энциклопедиясымен, басқа да басылымдармен байланысып тұрады. 1997 жылы бүкіл ТМД елдеріне тараған «Мемлекет және нарық» атты қосалқы еңбегі жарық көрді (Е. Жатқанбаевпен бірлестікте – Алматы. Қаржы-қаражат, Сорос-Қазақстан қоры). Бұл жұмыс осы күнге дейін нарықтық экономика жағдайында, мемлекеттік экономикалық саясаттың негізін оқытатын аздаған отандық басылымның бірі болып табылады.

Бұл кітап тек Қазақстанда ғана емес, бүкіл ТМД аумағында мемлекеттің экономикадағы рөліне теріс көзқарас өршіп тұрған жағдайда жазылған болатын. Р. Елемесов экономикалық жүйе тек ұлттық мемлекет шеңберінде ғана өмір сүре алады деген пікірді қатаң ұстанған болатын. Және осы күнге дейін бұл пікірінен

айныған жоқ. Яғни, Үкіметтің салықалы экономикалық саясаты, экономикалық гүлденудің негізгі алғы шарты болып табылады. Ал басқа факторлар қаншалықты маңызды болғанымен, қосалқы рөл атқарады.

1998 жылы «Өтпелі экономика: әдістемесі мен теориясының проблемалары» (Алматы. Қазақ университеті. 10,37.б.т.) монографиясы жарық көрді. Мұнда негізгі назар экономикалық реформалардың мақсатымен қабылданып жатқан шаралардың тиімділігін арттыруға аударылды. Яғни, автор өтпелі экономика жағдайындағы тиімділік теориясын дамытты. Экономика дегеніміз, белгілі бір тұтас жүйе болғандықтан, оның пікірінше экономикалық реформалар жүйелі түрде жүргізілуі керек. Бөлекше, тіпті өте бір табысты шаралардың өзімен экономиканы дамыту мүмкін емес. Осы идеялар оның 1998 жылы ҚазМҰУ-дің диссертациялық кеңесінде табысты қорғаған докторлық диссертациясының негізін қалады.

2001 жылдың қыркүйек айында Р. Елемесов әл-Фараби атындағы ҚазМҰУ-дің Экономика және бизнес факультетінің деканы болып тағайындалды және әлемдік экономика кафедрасының профессоры. Қазіргі уақытта экономикалық жүйелер құрылымдарының әртүрлі мәселелері және оларды салыстырмалы талдау жөнінде зерттеу жүргізіп жатыр. «Экономика ғылымында пайдаланылатын кейбір негізгі терминдердің маңызы мен мағынасы жөнінде» деген жалпы атаумен ҚазМҰУ жаршысының экономика сериясында бірқатар мақалалары жарияланды. «Әлем экономикасы», «Халықаралық экономикалық қатынастар» курстары және басқа да бірқатар арнайы курстар бойынша лекциялар оқиды.

Декандыққа тағайындалған уақыты Қазақстандағы жоғары білім жүйесін өзгертіп жатқан кезеңмен тұспа-тұс келді. ҚазҰУ қайтадан жоғары экономикалық білімнің орталығы болды. Мұның өзі жаңа деканнан экономика және бизнес факультетінің лидерлік позицияларына

кандидаттар ұсыну барысында көп күшті талап етті. Профессор Р.Е. Елемесов декандық қызметіндегі алғашқы қадамын оқу процессінің материалдық базасын нығайтудан, факультетте тәртіп орнатудан бастады. Осы арқылы тек жаңа басшылықтың ғана емес, сонымен бірге оқытушылар корпусының, әсіресе студент қауымының ықыласына ие болды.

Ол жарасымды жанұяның абзал да мақтан тұтар отағасы, зайыбы Сара Әбдіғалымқызы Сулейменова ММУ экономика факультетінің түлегі, ҚарМУ-де оқытушы болып, сондай-ақ мемлекеттік құрылымдарда қызмет істеді. Монополияға қарсы комитетте бас басқарма бастығы болды. Қазіргі уақытта немерелерінің тәрбиесімен айналысуда.

Отбасы: жұбайы Сулейменова Сара Абдығалымқызы – Москваның Мемлекеттік университетінің экономика факультетінің түлегі. 20 жылдан астам уақыт Қарағанды мемлекеттік университетінде оқытушы қызметін атқарды. Сара Абдығалымқызы Мемлекеттік монополияға қарсы күрес комитетінің Бас Басқармасының бастығы және Қазақстан Республикасы Мемлекеттік мүлік Комитетінің департамент директорының орынбасары болып қызмет атқарды.

Ұлы Асқар – орта мектепті алтын медальмен бітіріп, Москва Мемлекеттік университетінің экономика факультетін “Шетел экономикасы” мамандығы бойынша үздік бітірген. Асқар Раушанбекұлы Америка Құрама Штатында Вашингтон университетінде магистр атағын алған. Асқар Елемесов Қазақстан Республикасы Халық, Каспийский және Тұран Әлем банкілерінде басшылық қызмет атқарды. Ол қазір Дойче Банк Секьюритиз (Қазақстан) президенті.

Қызы Құралай – ол да орта мектепті медальмен бітіріп, АҚШ –да Вашингтон университетін үздік бітіргеннен кейін АҚШ-ның инвестициялық компанияларда алты жыл бойы табысты еңбек етті. Қазір

Құралай Гарвард университетінің магистратурасын бітіріп жатыр.

Келіні Манат – орта мектепті медальмен бітіріп, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің экономика факультетінде халықаралық қатынастар мамандығы бойынша білім алған. Қазір шетелдің аудиторлық компаниясында қызмет жасайды, бірнеше шет тілдерін меңгерген.

Сүйікті немерелері: Аяз 4,5 жаста, Абылай – 1,5 жаста.

әль-Фараби атындағы
ҚазҰУ Халықаралық
қатынастар факультеті деканы,
э.ғ.д., профессор
Ержан Байгужаевич Жатқанбаев

Профессор Р.Е. Елемесовтың өмірі мен ғылыми қызметінің негізгі кезеңдері

Елемесов Раушан 1942 жылы мамыр айының 25 жұлдызында Шымкент облысы, Бәйдібек ауданы, Боралдай селолық аймағының Түйетас ауылында дүниеге келді.

1950-1961 ж.ж. – мектепте оқыды.

1961-1964 ж.ж. – Кеңес әскерінде қызмет етті.

1964-1969 ж.ж. – М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университетінің экономика факультетінде оқыды.

1969-1972 ж.ж. – Мәскеу Мемлекеттік университетінің, экономика факультеті «Саяси экономия» кафедрасының аспиранты.

1972-1976 ж.ж. – Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік университетінің «Саяси экономия» кафедрасында аға-оқытушы.

1973 ж. – М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университетінің экономика факультетінде «Ғылыми технологиялық революция жағдайында жұмыс күшін социалистік жаңартудың салалық пропорциясын жетілдіру» тақырыбына кандидаттық диссертациясын қорғады.

1976-1982 ж.ж. - Қарағанды Мемлекеттік университетінің экономика факультетінде «Саяси экономия» кафедрасының доценті.

1982-1988 ж.ж. - Қарағанды Мемлекеттік университетінің экономика факультетінің сырттай оқыту бөлімінің деканы.

1988-1993 ж.ж. - ҚР ҒА Орталық Қазақстан бөлімшесі Қоғамдық ғылымдар орталығының нарықтық инфрақұрылым бөлімінің меңгерушісі.

1993-1994 ж.ж. - Қазақстан Республикасының кәсіпкерлік қорының атқарушы директорының орынбасары.

1994-1995 ж.ж. - Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің экономикалық реформалар жөніндегі комитетінің кеңесшісі.

1995-2001 ж.ж. - әл-Фараби атындағы ҚазМУ-дің әлемдік экономика кафедрасының меңгерушісі.

1998 ж. әл-Фараби атындағы ҚазМУ-де «Экономикалық жүйені трансформациялаудың әдістемелік және теориялық аспектілері» тақырыбына докторлық диссертациясын қорғады.

2001 ж. - әл-Фараби атындағы Қазақ Мемлекеттік университетінің экономика және бизнес факультетінің деканы, әлемдік экономика кафедрасының профессоры.

Краткий очерк научно-педагогической и общественной деятельности профессора Раушана Елемесовича Елемесова

Елемесов Р.Е. один из тех, кто родился в суровые годы Великой Отечественной войны, когда многие никогда не видели отцов, а отцы своих сыновей.

Его отец – Елемес был скотоводом и вел традиционный образ жизни степняка. Зимовал на берегах реки Арысь, а весной перекочевывал в отроги Каратау. Вот в этих местах и родился весной 1942 года мальчик, которого нарекли именем Раушан. Ныне это аул Туйе-тас Боралдайского сельского округа Байдибекского района (бывший Алгабасский район).

Детство его было в какой-то мере типичным для поколения военного времени, когда для многих детей безотцовщина была уделом как бы данное самим богом. Отец был призван в действующую армию к осени 1942 года и пропал без вести. Мать – Зейне осталась с четырьмя детьми, самому старшему из которых было 15 лет. Семье пришлось пережить все тяготы военного и послевоенного времени. Весь скот в 30-е годы был конфискован, а тем, кто сопротивлялся коллективизации, пришлось бежать в Среднюю Азию. Семья оттуда вернулась перед началом войны и вступила в колхоз Кайрат в Сайрамском районе, так как по неизвестным причинам отец Раушана опасался вернуться в родные места (скорее всего за участие в Созаксом восстании). После призыва отца в армию родственники забрали семью в нынешний Байдибекский район, где до сих пор проживают старшие брат и сестра.

Самый старший брат был призван в трудовую армию в 1946 году, и его направили на работу в Карагандинские угольные шахты, где в 1948 году попал в аварию в шахте имени Костенко, и скончался от

полученных травм. Семья осталась опять без кормильца. В послевоенное время материальное положение у всех было тяжелое, но особенно трудно было тем, кто лишился взрослых мужчин. После уборки урожая женщины и дети собирали колосья, оставшиеся после уборки урожая (масак), но за это нередко строго наказывали. Старшее поколение сельских жителей хорошо помнит это суровое и страшное время. У детей не было одежды и обуви. Не было электричества. Но школы работали.

Елемесов Р. научился читать и писать рано, вместе со старшим братом. В ауле не было библиотеки, но в некоторых домах имелись книги, в основном казахский эпос (кисса). Довольно часто мать собирала соседок и просила прочитать им один из этих произведений. Так до школы познакомился с «Алпамыс батыр», «Кобланды батыр», «Кыз жибек» и другими народными сказаниями. Кроме того, в те годы были еще живы традиции «жыршы», которые, переходя из аула в аул, длинными вечерами пели или рассказывали на память не только казахские, но и другие тюркские эпосы. На такие вечера мать всегда брала его с собой, хотя в гости практически никогда не водила. Следует заметить, что Раушан, как и многие дети пред и послевоенных лет, застал устные сказания не только жыршы, но и устное творение народа, как бы из первых рук – рассказы матерей, стариков о народных батырах, похождениях Кожанасыра и других героях народного творчества. Это был период, когда со сменой письменности, казахи манкутизировались, ибо не могли прочесть ранее написанные книги, а в новой письменности о народном творчестве практически ничего не говорилось.

В ауле Туйе-тас до сих пор по традиции проходят кокпары, хотя в последние годы очень редко. Дело в том, видимо, что этот аул расположен на стыке тогдашних четырех районов ЮКО и здесь имелись обширные

невспаханые поля. Для аульных детей это были праздники не только как зрелище, но и как знакомство с легендарными скакунами и кокпарчи. Так с детских лет началось впитывание национальных обычаев, традиций, нравов, народных преданий.

В 1950 году началась учеба в школе. В школу пошел поздно из-за материальных затруднений в семье. В те годы дети учились писать на обрывках газет, всякой бумаги. Ручки и карандаши тоже были в дефиците. В четырехклассной школе был один учитель. В школе были две комнаты, в одной занимались казахские классы, в другой русские. Занимались только в светлое время суток, по два класса в смену в одной комнате. Учителю приходилось одновременно заниматься с учениками 1-3 классов или 2-4 классов.

С 5 класса перешел в среднюю школу центральной усадьбы совхоза (ныне село Боралдай). Школа считалась одной из самых сильных в Южном Казахстане. Учительский корпус состоял из выпускников российских и казахстанских университетов. Начиная с 7 класса, на 1-1,5 месяца ученики направлялись на уборку хлопка. Летом работали на уборке урожая, сенокосе, на разных сельскохозяйственных работах. Несмотря на это выпускники школы получали хорошее образование. Елемесов Р. закончил школу в 1961 году на отлично, с четверкой по русскому языку.

С 1961 по 1964 годы служил в армии, в инженерной академии имени генерала Карбышева в Москве и в 1964 году поступил на экономический факультет МГУ имени М.В. Ломоносова на специальность «Политическая экономия» по общему конкурсу. В 1969 году после успешного окончания университета был оставлен в аспирантуре кафедры «Политической экономии» экономического факультета МГУ.

Годы учебы в Московском государственном университете оказали решающее воздействие на его становление как личности и ученого. Деканом факультета был участник Великой Отечественной войны профессор Солодков М.В., заведовал кафедрой известный на весь Союз профессор Цаголов Н.А., у которого была своя общепризнанная школа политэкономии. Среди преподавателей были такие личности, как участник гражданской войны профессор Козодоев И.И., крупнейший специалист по истории экономических учений профессор Полянский, опекавший один из детских домов Москвы, профессора Черковец, Осадчий и другие интереснейшие личности. На других кафедрах работали не менее известные специалисты как профессор Татур, Шеремет, Фаминский, будущий мэр Москвы Попов и другие. Было, у кого учиться и кому подражать.

60-ые годы были связаны с «Хрущевской оттепелью», которая коснулась и студенческой аудитории. Для нас, студентов экономического факультета, она больше была связана с экономическими реформами Косыгина. Шли горячие споры по реформированию экономики. Основными оппонентами были ученые экономического факультета МГУ и института экономики АН СССР. На эти дискуссии студенты ходили, скорее всего, как на спектакль, поглазеть на известных ученых, но неосознанно учились свободе мысли, корректному научному спору.

Не меньше влияния на формирование его личности оказала казахская диаспора в Москве. В те годы в Москве, особенно в МГУ, училось около трех тысяч студентов из числа казахстанской молодежи, среди них известные ныне в Казахстане ученые и общественные деятели, такие как доктор экономических наук академик Калиев Г.А., член-корреспондент Сатубалдин С.С., профессор Жатканбаев Е.Б., профессора-философы Молдабеков Ж.Ж., Касабеков

А.К., Орынбеков М., дипломат Тайжанов Б., общественные деятели М. Ауэзов, С. Акатай и другие. В рамках молодежной организации «Жас Тулпар», землячества казахстанских студентов проводились различные мероприятия, дискуссии, где обсуждались разные вопросы казахстанской культуры, языка, диаспоры, организовывались кружки по изучению казахского языка, истории и т.п. Эти мероприятия связывали их с родиной, позволяли быть в курсе многих проблем Казахстана и воспитывали будущих граждан свободной страны.

Мне вспоминается одна маленькая деталь из деяний «Жас Тулпара». Мы попросили через постпредство КазССР в Москве увеличить количество продаваемых газет из Казахстана в киосках МГУ. Хотя не в полной мере удовлетворили наш запрос, но количества продаваемых газет «Казахстанская правда», «Социалистик Казахстан» увеличилось.

Наряду с учебой надо было зарабатывать на жизнь. Приходилось работать грузчиком на вокзалах, с лопатой работать на стройках, сторожем и т.д. Но больше осталось воспоминаний об студенческих строительных отрядах. Два лета строил зернохранилища, сараи, школы в Алексеевском и Шортандинском районах ныне Акмолинской области, познакомился со строительством на вечной мерзлоте в Норильске, сейсмостойкими сооружениями на Сахалине, где провел два сезона. Некоторые сейчас эти отряды преподносят, чуть ли не как принудительные работы, а на самом деле это были не только заработки, но и давали возможность познакомиться с жизнью и проблемами разных слоев населения, повидать мир, расширить не только географический кругозор.

В студенческие годы он женился на Сулейменовой Саре Абдыгалимовне, которая так же училась в те годы в МГУ, и в 1968 году у них родился первенец – Аскар,

который по истечении многих лет, по примеру родителей окончил МГУ, а затем магистратуру в Вашингтонском университете (Сент-Луис, США). Аскар сейчас возглавляет Дойче-Банк в Казахстане. Он стал гордостью не только своих родителей, но и их друзей.

Раушан Елемесович, поступив в аспирантуру, начал заниматься проблемами трудовых ресурсов. Научным руководителем был заместитель декана экономического факультета, а затем проректор МГУ, профессор Волков Ф.М. В становлении Елемесова Р.Е. как ученого, большую роль сыграл заведующий кафедрой профессор Цаголов Н.А., хотя он никогда и не являлся руководителем его научных работ. Первую научную статью, как вспоминает Раушан Елемесович, писал долго и трудно, почти полгода. После нескольких переделок научный руководитель рекомендовал статью в Вестник МГУ, серия «Экономика». Оппонентом выступил тогда еще молодой доцент, впоследствии известный российский экономист, заместитель директора института экономики АН СССР Куликов В.В., который доказывал, что статья не имеет особой научной ценности. Время было довольно позднее, но, несмотря на это, пришел в редакцию сам Цаголов Н.А. и слушал спор между аспирантом и доцентом. Раушан Елемесович, естественно, доказывал свою правоту и, в запале спора забыл, что кроме них в комнате находится, и третий участник разговора, а когда вспомнил и глянул на Николая Александровича, он замер и замолк. Замолк и Куликов В.В. После некоторой паузы Цаголов Н.А. коротко сказал: «вот так делается наука Всеволод Всеволодович, надо пропустить статью молодого человека».

«Удивительно не то, что пропустили статью. Ни до этого, ни после этого никогда не видел и не слышал, чтобы знаменитый на всю страну профессор, заведующий головной кафедрой всемирно известного Вуза после работы

участвовал в обсуждении статьи одного из сотен аспирантов, притом как бы персонально, только с участием оппонента. Это было, по моему, не внимание к моей персоне, а высочайшее уважение к научному журналу, который выпускался факультетом, и ответственность за его содержание, так как он отвечал за политэкономические публикации. Это было уроком на всю жизнь. С тех пор я стараюсь относиться к студентам и аспирантам, по возможности, так же внимательно – говорит Р Елемесов. Не обиделся и Куликов В.В., впоследствии мы с ним почти подружились, и до сих пор поддерживаем добрые отношения. Такова должна быть атмосфера во всех творческих коллективах».

С осени 1972 года, после окончания аспирантуры, Елемесов Р.Е. старший преподаватель кафедры политической экономии Карагандинского государственного университета, который был открыт весной того же года. Он попал волей распределительной системы во второй, после КазГУ, университет Казахстана, где ректором был знаменитый академик Букетов Е.А., имя которого сейчас носит КарГУ, а кафедрой заведовал профессор Абдразаков Т.А. участник Великой Отечественной войны.

Атмосфера в КарГУ была совсем иная, чем в МГУ. Преподавательский состав был совсем молодым. Костяк педагогического корпуса составляли преподаватели Карагандинского пединститута, на базе которого был организован университет. За два года в новый университет по направлению приехали очень много выпускников и аспирантов Алматинских, Московских, Ленинградских вузов, некоторая часть перешла из карагандинских вузов, были специалисты даже из Киргизии и других республик. Вуз формировался, возникали новые факультеты, кафедры, в которых были лишь несколько сотрудников. Это был для Раушана Елемесовича один из интересных периодов его

жизни. Он набирался педагогического и жизненного опыта, втягивался в общественную жизнь нового коллектива, города и области. Вспоминая этот период своей жизни, он говорит: «Вообще интересно что-то начинать, вдвое интереснее, когда профессиональная деятельность начинается в новой организации без особых традиций, структур и других атрибутов нового учреждения».

Я считаю, что свои лучшие годы провел в Карагандинском госуниверситете. Здесь я прошел путь от старшего преподавателя до декана факультета. Вел интенсивные научные поиски, хотя результаты были опубликованы позже, вне университета. Активно участвовал в общественной деятельности не только университета, но и города и области. Бывали годы, когда поручали до десяти «общественных поручений». Как внештатный лектор обкома выезжал в районы, особенно в дальние «казахские» районы, так как был «двуязычным». На казахском языке тогда мало кто из обществоведов мог читать лекции, объясняться с местным населением. В составе различных комиссий знакомился с жизнью трудовых коллективов. Было много встреч, в том числе со многими руководителями города и области. До сих пор у меня сохранились добрые отношения с бывшим секретарем обкома Аманбаевым К.А., председателем облисполкома Досмагамбетовым С.К., Ахановым Т.А., председателем горисполкома Шаймерденом Оразалиновым, ректором КарГУ Мулдахметовым З.Ш. и другими.

Наиболее яркое впечатление у Раушана Елемесовича оставил академик Букетов Е.А., не только крупнейший ученый, но и широко образованный человек с энциклопедическими знаниями истории, литературы, писатель, переводчик. По истечении некоторого времени Раушан Елемесович стал встречаться с ним по долгу службы. Однажды он получил жизненный урок от Евней

Арыстановича. «Он был председателем одной из многочисленных общественных организаций, а я был секретарем, и вел документацию. И время от времени носил ему на подпись. Он сам разрешил заходить в любое время. Однажды по обыкновению я зашел к нему с папками, он был один. Посмотрел на меня, вызвал секретаря и строго сказал: «Что это ты устроила мне день приема в неположенное время?» Я молча повернулся и ушел. По каким-то делам ушел в дальнюю кафедру, и примерно через час меня нашли переполошенные работники факультета и сказали «срочно к ректору». Я пришел к нему в твердой уверенности, что получу хорошую взбучку, но вместо этого он усадил, попросил прощения за то, что выставил из кабинета и только потом спросил о деле. Чтобы знаменитый академик, ректор одного из двух университетов страны попросил прощения у только начинающего преподавателя – такому и сейчас верится с трудом. С тех пор стараюсь не грубить подчиненным, сколь бы они ни были молоды и неопытны» - вспоминает Р Елемесов.

С 1985 года началась новая страница в жизни Елемесова Р.Е. Эпоха гласности, и демократизация общественной жизни коснулась не только всех сторон жизни общества, но и личной жизни Раушана Елемесовича. Осмысливая устоявшиеся ценности социалистического общества, он переключается на научно-публицистическую и пропагандистскую деятельность. В 1988 году переводится на работу в систему академии наук на должность зав. отделом рыночной инфраструктуры Центрально-казахстанского отделения АН КазССР, где проработал до сентября 1993 года. В эти годы он активно сотрудничает с газетами «Индустриальная Караганда», «Орталық Қазақстан», с областным казахским радио, публикуется в «Казахстанской правде», в Московских изданиях, где предметом освещения были проблемы перехода к

рыночным отношениям, роль государства в условиях становления рынка, освещение опыта разных стран в формировании рыночных отношений и т.д. Его деятельность не ограничилась только наукой или пропагандой новых экономических отношений. В 1988-89 годы он возглавил рабочую группу по переводу Карагандинской области на территориальный хозрасчет, на самоуправление. Впервые в Казахстане, возможно и в Союзе, под его руководством был разработан межотраслевой баланс производства и распределения продукции области и, на этой основе, прослежены региональные финансовые потоки. Эти расчеты сильно заинтересовали обком партии и облисполком. Непосредственным заказчиком был председатель областного экономического комитета М. Есенбаев, нынешний министр экономики и торговли, в обкоме заинтересовался К. Султанов, в последующем известный государственный деятель Казахстана, дипломат. Эти разработки, по мнению Раушана Елемесовича, имеют научную и практическую ценность и по сегодняшний день для региональной экономической политики и правительства, и местных властей.

В 1990 году Р. Елемесов приглашается в качестве заместителя руководителя рабочей группы по переводу Карагандинской области на рыночные отношения, которую возглавлял профессор Р. Ходжаев. Программа была подготовлена по рецептам Шаталина (500 дней). В ходе работы родилась идея перевода Карагандинской области в свободную экономическую зону. В разработке этой идеи он принял косвенное участие, в основном занимаясь консультациями и пропагандой. По условиям надо было получить согласие всех районов и городов в лице райисполкомов и горисполкомов и, для этого, убедить эти органы принять соответствующее решение, так как с самого

начала был противником СЭЗ в масштабах области и твердо убежден, что руководство страны ни за что не пойдет на такой шаг, если не по экономическим причинам, то по политическим мотивам. Вместо этого он предлагал создать СЭЗ на базе недостроенного Карагандинского аэропорта, крупнейшего в Казахстане и Средней Азии. Но Верховный Совет Казахстана утвердил Карагандинской СЭЗ! Наряду со многими проектами того времени, все это осталось на бумаге, а впоследствии все областные СЭЗы были ликвидированы.

В 1993 году семья Раушана Елемесовича переехала в г. Алматы, где он был принят заместителем исполнительного директора фонда предпринимательства РК. В этом качестве он был начальником штаба по проведению первого Всемирного съезда предпринимателей в Алматы, принимал участие в разработке первой Программы развития малого и среднего бизнеса в Казахстане.

В 1994 году он был приглашен консультантом комитета по экономическим реформам вновь избранного Верховного Совета Республики Казахстан. Председателем Комитета был известный экономист О. Сабденов. Наряду со служебными обязанностями, вместе с учеными-экономистами С. Байзаковым и О. Калдыбаевым, разрабатывал концепцию новой экономической политики, которая была принята Верховным Советом и опубликована в январе 1995 года. Концепция была в какой-то мере альтернативной действующей, тогда среднесрочной программе правительства и закладывала теоретические основы проводившейся позже политики импортозамещения, государственных закупок, региональной экономической политики и т.д. Стержнем же концепции была идея усиления регулирующей роли государства в экономике, которая в те годы воспринималась как возврат к

социалистическим методам хозяйствования. Но, как показали события в Казахстане и во всем мире во второй половине 90-х годов прошлого века, без активной государственной экономической политики и действенных инструментов регулирования современная экономика не может обойтись, а идея «невидимой руки» рынка в современном мире уже устарела. В апреле 1995 года Верховный Совет был распущен, и Р. Елемесова пригласили на заведование кафедрой «Международные экономические отношения» экономического факультета в Казахский государственный национальный университет имени аль-Фараби.

Кафедра была небольшая, по возрасту преподавателей весьма молодая. В составе кафедры был всего один кандидат экономических наук. Р. Елемесов заведовал кафедрой до сентября 2001 года, и за эти семь лет кафедра выросла не только количественно, но, главное, качественно. Сейчас на кафедре работают 2 доктора наук, профессора и 7 кандидатов наук, доцентов, большая часть которых защитили диссертации, работая на кафедре. Кафедра курировала подготовку и выпуск специалистов по мировой экономике.

Выпускники отделения международные экономические отношения составляют абсолютное большинство студентов КазГУ, выигрывающих президентскую стипендию «Болашак», международные гранты. Многие уже закончили магистратуру ведущих вузов США, Великобритании, Германии, России (таких как Гарвардский, Московский университеты, Лондонская школа экономики, Московский институт международных отношений) и т.д. и работают сейчас во многих государственных структурах РК, международных организациях в Казахстане, в частных компаниях. Многие

продолжают образование в зарубежных университетах и в магистратуре и аспирантуре КазНУ имени аль-Фараби.

С 1996 года под его руководством начато исследование под общим названием «Международные экономические отношения и внешнеэкономическая политика РК». По итогам этих работ в 2001 году выпущено фундаментальное учебное пособие по международным экономическим отношениям (Международные экономические отношения. Под редакцией Р. Елемесова. Алматы, «Қазақ университеті». 2001. 415 с.). И несколько других учебных пособий по таможенно-тарифному регулированию, платежному балансу и др. Сейчас в издательстве готовится издание этого учебного пособия на казахском языке. Исследования по теме продолжаются, и коллектив работает над созданием учебных пособий, учебника по различным направлениям мировой экономики.

С 1995 по 2001 годы Елемесов Р.Е. являлся ответственным секретарем Вестника КазНУ, серия экономика. С 2001 года журнал стал подписным изданием и превратился в один из ведущих периодических изданий нашей страны и входит в список Высшей аттестационной комиссии, в соответствии, с которым публикации в журнале учитываются при защите докторских и кандидатских диссертаций. С января 2002 года назначен главным редактором названного журнала. Кроме этого сотрудничает с Казахстанской национальной энциклопедией, рядом других изданий.

В 1997 году издана работа «Государство и рынок» (соавтор Е. Жатканбаев) – Алматы, Қаржы-Қаражат, Фонд-Сорос Казахстан, которая распространена по странам СНГ. Эта работа до сих пор является одним из немногих отечественных изданий, по которым изучаются основы экономической политики государства в условиях рыночной экономики. Книга была написана во времена, когда не

только в Казахстане, но и во всем пространстве СНГ возобладали резко негативные отношения к роли государства в экономике. Р. Елемесов твердо придерживался и до сих пор убежден, что в современном мире экономическая система функционирует как целое только в рамках национального государства. По его мнению, основным условием экономического процветания является разумная экономическая политика правительства. Другие факторы, сколько бы они важны ни были, играют подсобную роль.

В 1998 году опубликована монография «Переходная экономика: проблемы методологии и теории» (Алматы. «Қазақ университеті» 10,37 п.л.), где основное внимание уделено цели экономических реформ и повышению эффективности принимаемых мер, то есть, автор развивает теорию эффективности в условиях переходной экономики. Поскольку экономика представляет определенную целостную систему, то, по его мнению, экономические реформы должны носить системный характер. Отдельными, даже очень успешными, действиями экономику развивать невозможно. Эти идеи у него легли в основу докторской диссертации, которую он успешно защитил в 1998 году в диссертационном совете КазГУ

В сентябре 2001 года профессора Елемесова Р.Е. назначают деканом факультета «Экономики и бизнеса» КазНУ имени аль-Фараби. Одновременно он является профессором кафедры «Мировой экономики» и в настоящее время ведет исследование различных проблем формирования экономических систем. Уже опубликована серия статей в Вестнике КазГУ, серия экономическая, под общим названием «О значении и смысле некоторых ключевых терминов, используемых в экономической науке» и их сравнительного анализа. Читает курсы по «Мировой

экономике», «Международным экономическим отношениям» и ряд спецкурсов.

Назначение деканом совпало с новым преобразованием системы высшего образования Казахстана. КазНУ вновь становится центром высшего экономического образования, особенно после вузовского, что потребует от нового декана многих усилий по выдвижению на лидерские позиции факультета экономики и бизнеса. Свои первые шаги профессор Елемесов Р.Е. в качестве декана начал с укрепления материальной базы учебного процесса, наведению порядка и дисциплины на факультете, чем завоевал благосклонность не только нового руководства, но и преподавательского корпуса и самое главное – студенчества.

Семья: жена Сулейменова Сара Абдыгалимовна окончила экономический факультет МГУ, 20 лет преподавала в КарГУ, затем работала начальником Главного управления Антимонопольного комитета РК, заместителем директора Департамента по лизингу Госкомимущества РК;

сын Аскар - окончил школу с золотой медалью, выпускник экономического факультета МГУ по специальности «Зарубежная экономика». Окончил Школу бизнеса Вашингтонского частного университета (США). Магистр делового администрирования. Работал заместителем председателя правления в банках Народный, Каспийский, Туран-Алем. В настоящее время является президентом Дойче Банк Секьюритиз (Казахстан);

дочь Куралай – также окончила школу с медалью, Школу бизнеса Вашингтонского частного университета США (бакалавриат), 6 лет проработала в США в инвестиционных компаниях. В настоящее время заканчивает магистратуру Школы бизнеса Гарвардского университета (США);

сноха Манат – окончила школу с медалью, выпускница экономического факультета КазНУ им.аль-Фараби по специальности «Международные экономические отношения», работает аудитором в иностранной фирме, владеет несколькими иностранными языками;
внуки Аяз – 4,5 года и Абылай – 1,5 года.

**Доктор экономических наук,
профессор, декан факультета
Международных отношений
КазНУ им. аль-Фараби
Жатканбаев Ержан Байгужаевич**

Основные даты жизни и научной деятельности профессора Р.Е.Елемесова

Родился 25 мая 1942 г. в ауле Туйе-тас Боралдайского сельского округа Байдибекского района Шымкентской области.

1950-1961 г.г. – учился в школе.

1961-1964 г.г. – служил в Советской армии.

1964-1969 г.г. – учился на экономическом факультете Московского государственного университета имени М.В. Ломоносова.

1969-1972 г.г. – аспирант кафедры «Политической экономии» экономического факультета МГУ

1972-1976 г.г. – старший преподаватель кафедры «Политической экономии» Карагандинского государственного университета имени Е.А. Букетова.

1973 г. – защитил кандидатскую диссертацию на экономическом факультете МГУ имени М.В. Ломоносова на тему «Совершенствование отраслевых пропорций социалистического воспроизводства рабочей силы в условиях НТР».

1976-1982 г.г. – доцент кафедры «Политической экономии» экономического факультета КарГУ

1982-1988 г.г. – декан заочного экономического факультета КарГУ

1988-1993 г.г. – заведующий отделом рыночной инфраструктуры Центра общественных наук Центрально-казахстанского отделения Академии наук Республики Казахстан.

1993-1994 г.г. – заместитель исполнительного директора фонда предпринимательства Республики Казахстан.

1994-1995 г.г. – консультант комитета по экономическим реформам Верховного Совета Республики Казахстан.

1995-2001 г.г. – заведующий кафедрой мировой экономики КазГУ имени аль-Фараби.

1998 г. – защитил докторскую диссертацию на тему «Методологические и теоретические аспекты трансформации экономической системы» в КазГУ имени аль-Фараби.

2001 г. – декан факультета экономики и бизнеса Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор кафедры мировой экономики.

Elmesov Raushan(bek)
The main dates of the life and scientific activity

Born in 25 May 1942, aul Tuye-tas of Baidibeksky region of
Shymkent Oblast.

Curriculum vitae

- 1950-1961 - studied at school
- 1961-1964 – served in the Soviet Army
- 1964-1969 – studied at the Economy Faculty
of the Lomonosov Moscow State University
- 1969-1972 – a post-graduate of the Political Economy Chair,
Economy Faculty of Moscow State University
- 1972-1976 – Senior Teacher of the Political Economy Chair,
the Buketov Karaganda State University
- 1973 – had written the candidate thesis at the Economy
Faculty
of the Lomonosov Moscow State University on
theme
“Improvement of the branch proportions of
Socialist
manpower reproduction in the conditions of
scientific
and technical revolution
- 1976-1982 – Assistant Professor of the Political Economy Chair,
Economy Faculty of Karaganda State University
- 1982–1988 –Dean of Extra-mural Economy Faculty,
Karaganda State University
- 1988-1993 –Manager of Market Infrastructure Department,
Social Sciences Centre of Central Kazakhstan
Department, Academy of Sciences of the
Republic of Kazakhstan
- 1993-1994 –Deputy Executive Director, Fund of Business
Undertakings

of the Republic of Kazakhstan
1994–1995 – Consultant of the Economic Reforms Committee,
Supreme Soviet of the Republic of Kazakhstan
1995–2001 – Manager of the World Economy Chair, the Al-
Farabi Kazakh
State University
1998 – had written his thesis for Degree of Doctor on
theme
“Methodological and theoretical aspects of
transformation
of the economic system”
2001 – Dean of Faculty of Economy and Business,
the Al-Farabi
Kazakh National University, Professor of
the World
Economy Chair

ЕҢБЕКТЕРДІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

1973

1. *Изменение отраслевых пропорций рабочей силы в девятой пятилетке // Материалы науч. конф. молодых ученых МГУ – М., 1973.
2. О закономерностях революционных изменений в структуре кадров // Вестн. МГУ Сер. Экономика. – 1973. – № 6. - С.78-82 / Соавт.: Е.В. Красникова, В.Т. Иванов, Н.Х.Токаев.
3. Совершенствование отраслевых пропорций социалистического воспроизводства рабочей силы в условиях научно-технической революции: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. экон.наук. – М.,1973 - 20 с.
4. Совершенствование распределения рабочей силы по отраслям народного хозяйства как фактор повышения эффективности общественного производства // Вестн. МГУ .Сер. Экономика.- 1973.- №1. С.79-82.

1974

5. Еңбек мәселесі және сый // Орталық Қазақстан.- 1974.-28 май / А.Жанагуловпен бірге.

1976

6. На уровне требований // Агитатор Казахстана.-1976.- №12.-С.24-27 / Соавт.: К.Тамшин.

1977

7. Накануне юбилею // Экономические науки.- 1977.- №7.- С.119-120.

8. Социалистические методы формирования квалифицированных кадров рабочей силы в Республиках Советского Востока // Обществ.науки. - 1977.-Вып.4.-С.64-70 / Соавт.: М. Шайхимова.

1978

9. Подготовка, организация и проведение учебной лекции // Преподавание экономических дисциплин в вузах Казахстана.- Караганда,1978.- С.7-18 / Соавт.: Л.Иванова, А.В.Заец.

10. Руководство научно-исследовательской работой студентов // Преподавание экономических дисциплин в вузах Казахстана. - Караганда,1978.- С.33-38 / Соавт.: А.В.Заец, Г.С Сейткасимов.

1979

11. *Методика семинарских занятий и контрольные вопросы по политической экономии социализма (200-300 часовая программа). – Караганда, 1979 / Соавт.: М. Шайхимова, Г.С. Галимжанова, Ж. Касумова.

12. *Методические указания по выполнению курсовой работы по политической экономии для студентов заочного отделения экономического и юридического факультета.- Караганда, 1979 / Соавт.: О. Жанайдаров.

13. *Планы семинарских занятий по политической экономии социализма (140 час). - Караганда, 1979 / Соавт.: Б. Тлегенова, Р Андарова, Ж.М. Исин, Р.К. Дакеева.

1980

14. Некоторые методологические предпосылки анализа производственных отношений социализма: Политическая экономия // Вестн. МГУ .Сер.Экономика. - 1980. - № 1. С.15-19.

15. Материально-производственная база, производительные силы общества: взаимосвязь и различие // Экономические науки. - 1980. - № 11. - С.96-97.

1982

16. *Методические рекомендации для самостоятельной работы по курсу политэкономии для студентов заочного отделения экономического и юридического факультета. - Караганда, 1982 / Соавт.: О. Жанайдаров, К. Тамшин.

17. По письмам читателей: Из редакционной почты // Вопросы философии. -1982. - № 7. - С.154-160.

18. *Самостоятельная работа над первоисточниками: Методическое пособие для преподавателей и студентов, изучающих политическую экономию. - Караганда, 1982 / Соавт.: К. Тамшин.

19. *Сравнительная эффективность территориальной организации производства (на примере Казахстана) // Образование в СССР живое воплощение ленинских принципов национальной политики. Алма-Ата, 1982. / Соавт.: Е. Б.Жатканбаев.

1983

20. *Использование материалов XXVI съезда КПСС в курсе политической экономики: Методические рекомендации.- Караганда, 1983. / Соавт.: Р. Андарова, Ж.М.Исин.

21. О предмете политической экономики социализма // Экономические науки. 1983. - № 8. - С.14-19.

22. *Планы семинарских занятий по политической экономике Социализма (первая фаза коммунистического способа производства 250-300 ч.).- Караганда, 1983.

23. Региональные аспекты исследования эффективности общественного производства: Вопросы методологии и теории // Развитие производительных сил и повышение

эффективности производства Центрального Казахстана.-
Караганда,1983.-С.3-13.

1984

24. Подготовку экономистов на уровень современных требований: Обзор статей // Экономические науки. - 1984. - № 7. - С. 90-97 / Соавт.: Г.С. Сейткасимов, Л. Мирскова.

1985

25. Экономические показатели и хозяйственная практика: Обзор статей // Коммунист. - 1985. № 9. - С. 118.

1986

26. Опыт использования социологических исследований в определении путей активизации самостоятельной работы студентов по курсу политэкономии // Повышение качества подготовки специалистов в вузах в свете решений XXVII съезда КПСС. - Караганда,1986. - С.68 / Соавт.: Ж.М.Исин, К. Тамшин.

27. *Структура курса лекции в интенсификации учебного процесса // XXVII съезд КПСС и вопросы повышения качества подготовки кадров в вузе на основании применения активных методов обучения. - Караганда, 1986. / Соавт.: Ж.Габитов.

1987

28. *Методические пособия по сквозной мировоззренческой подготовке студентов экономического факультета.- Караганда, 1987 / Соавт.: О.Жанайдаров, К.Тамшин, Ж.Габитов, Р.Дакеева, М.Базарбаев.

29. Проблемы общественного развития и его современного этапа в условиях перестройки: Обзор редакционной почты // Вопросы философии. 1987. - № 11. С.142-143

1989

30. Общая концепция самоуправления и самофинансирования Карагандинской области // Индустриальная Караганда. - 1989 17 авг.
31. Политико-экономические проблемы эффективности общественного производства: Пособие по спецкурсу.- Караганда:КарГУ, 1989 -110 с.
32. Региональные аспекты взаимодействия производительных сил и производственных отношений // Региональные аспекты повышения социально-экономической эффективности общественного производства. - Караганда, 1989. С.3-12.
33. Хозрасчет на карте территории // Индустриальная Караганда. -1989 .- 22 авг.

1990

34. Деректер сырына үңілсек // Орталық Қазақстан. -1990.- 31 наурыз.
35. Жекеменшіктену жұртты жұтатпайды // Орталық Қазақстан.-1990.-6 қараша.
36. Кеңесіп пішкен тон келте болмас // Орталық Қазақстан.- 1990. -6 мамыр.
37. Нарықтық қатынастар: пікірлер айрығында: ҚазССР Ғылым акад. Орталық бөлімшесінің , қоғамдық – ғалымдар орталығы бөлімінің меңгерушісі Р.Елемесовпен әңг./ Әңг.А.Сәулебеков // Лениншіл жас. - 1990.- 17 қараша.
38. Рынок. Баға. Тұрмыс. Ертеңгі күн қалай болмақ? // Орталық Қазақстан.- 1990.-7 маусым / Ж.Исинмен бірге.
39. Рынок уақыт талабы // Орталық Қазақстан -1990.-15 маусым / С.Сатубалдин, Е.Б.Жатқанбаев, Т.Мукашевпен бірге.
40. Рынокқа қалай көшеміз? // Орталық Қазақстан. -1990.- 4 қыркүйек.

41. Тереземіз тең болсын десек // Орталық Қазақстан. 1990. - 26 мамыр.
42. Шегінер жер жоқ // Орталық Қазақстан. -1990.-1 қазан.
43. Будут ли свои миллионеры? // Казахст. правда. 1990. -1 нояб.
44. Дорога к рынку // Казахст. правда.- 1990. -1 нояб.
45. Как перейти к рынку?// Индустриальная Караганда.- 1990. - 27 ноября.
46. Под знаком рынка // Индустриальная Караганда.- 1990.- 30 сент.
47. Правовые и экономические аспекты перехода регионов на самоуправление и самофинансирование // Комплексное совершенствование хозяйственного механизма: Тез.докл. Всесоюз. конф.16-17 окт.1990 г. Минск, 1990. С. 29-30 / Соавт.: С.А. Сулейменова
48. Придется подтянуть пояса // Индустриальная Караганда. - 1990. -17 авг. / Соавт.: Ж.М.Исин.
49. Что несет с собой приватизация? // Индустриальная Караганда.- 1990. -15 нояб.

1991

50. Ауыз қатты күйгенмен // Орталық Қазақстан.-1991.-18 қыркүйек.
51. Бағаны шектеуге бола ма? // Орталық Қазақстан.- 1991. 22 қараша.
52. Саяси экономиканың қысқаша курсы: Оқулық.-Қарағанды,1991.-238 бет / Т.А.Абдразаков, Ж.Х.Ғабитовпен бірге.
53. Назад, к столбовой дороге цивилизации: Проблемы экономики // Индустриальная Караганда. - 1991. -23 нояб.
54. Организационные формы приватизации государственной собственности // Рынок: новые формы хозяйствования, научно-технический прогресс: Тез. докл. Всесоюз. конф. Алма-Ата,1991.- Т.2. С.45-47

55. Система производственных отношений социализма: Теория и методология.- Алматы: Ғылым, 1991. - 143 с.

1992

56. Идти к цели в согласии, с уважением к законам и друг к другу // Казахст. правда. - 1992. -3 сент.

57. Исламский фактор: Ошибки методологии и ошибки анализа // Общественные науки и современность.-1992. - №4. – С.131-137 / Соавт.: А.Майсюк.

58. Нужны ли советы постороннего? //Общественные науки и современность.-1992. - № 2. - С.189-192.

59. Региональный аспект научно-технической политики: Проблемы, поиски, решения // Вестн.АН РК. - 1992. № 4.- С.29-34 / Соавт.: Т.Т. Мукашев.

60. Что же дальше продолжение спада, топтания на месте или экономический прорыв? // Казахст. правда.- 1992. 30 окт.

1993

61. Қазақстанның экономикалық келбеті // Орталық Қазақстан. -1993.-13 мамыр.

62. Қазақстанның экономикалық келбеті // Орталық Қазақстан. 1993.- 21 мамыр.

1994

63. Казахстан превращается в типичную страну "третьего мира" // Экспресс К.- 1994.-31 авг.

64. Подготовить экономику к рыночному саморегулированию поможет индикативное планирование // Панорама. -1994. - декабрь (№48-49).

65. С чего начинали и к чему пришли? // Казахст. правда.- 1994. - 20 сент.

1995

66. Концепция новой экономической политики // Советы Казахстана. - 1995. - 13 янв. / Соавт.: С. Байзаков, О.Калдыбаев, С.Шалбаев.
67. Проблемы кредитования малого бизнеса в Республике Казахстан // Банки и кредитная политика в условиях переходной экономики. - Алматы, 1995. - С.87-91.
68. Сколько нужно тенге, чтобы экономика задышала? // Экспресс К.- 1995. - 8 февр. / Соавт.: А. Перегрин.

1996

69. Вывод экономики из кризиса: законодательное обеспечение этого процесса; Аналитический обзор. - Алматы: КазГосИНТИ, 1996. - 18 с. / Соавт.: С.Б. Байзаков, О. Калдыбаев.
70. Денежно-кредитная политика и экономический рост в переходной экономике // Вестн. КазГУ. Сер.экон.- Алматы, 1996. - № 3.- С.26-32.
71. Экономическое моделирование и реальная политика. // Казахстан: экономика и жизнь. - 1996. №3-4. - С.12-16 / Соавт.: В. Розе, А. Перегрин.

1997

72. Экономика ілімдерінің тарихы: Оқулық құрал. - Алматы:Қазақ университеті, 1997. -152 бет / Я.А Әубәкіров, К.Н.Нәрібаев, Д.К.Кабдиев, Ө.К. Шеденов, Е.Б.Жатқанбаев, Е.К. Канатбаев, Т.С. Сарбасова, В.К. Доскалиева, С.А. Доскалиевпен бірге.
73. Государство и рынок.- Алматы: Қаржы-қаражат, 1997. - 100 с. / Соавт.: Е.Б.Жатқанбаев
74. Навигатор по экономическим дисциплинам: Пособие для студентов. - Алматы, 1997. 49 с. / Соавт.: Б.Б. Байжумаев.

75. Стандарты образования и учебные планы // Реформирование университетского образования реальности и перспективы. Алматы, 1997. С.120-122 / Соавт.: А.Б.Кошербаева.

76. Экономика Казахстана в процессе перехода к рыночным отношениям // История исследования культуры Казахстана. - Алматы, 1997. - С.78-90 / Соавт.: Е.Б.Жатканбаев.

77. Экономическая реальность и перспективы развития социального сектора // Роль социологии в обновлении общества: Докл.1-й междунар.науч.-практ.конф.социологов. 23-24 окт. 1996 г. Алматы, 1997. - Ч.1. С.44-46.

1998

78. Методологические и теоретические аспекты трансформации экономической системы: Дис. на соиск. учен.степ.доктора экон.наук. -Алматы, 1998. - 230 с.

79. Переходная экономика: Проблемы методологии и теории.- Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 167 с.

80. "Смешанная экономика " и проблемы классификации и трансформации экономических систем // Вестн. КазГУ Сер.экон. - Алматы, 1998. - № 11. - С.19-23.

81. Теоретико-методологические основы экономических реформ в Казахстане // Вестн.КазГУ.Сер.экон.- Алматы, 1998. - № 8. С. 8-11.

1999

82. Болгария // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. -1999.- Т.2. 365-367 бет / А.М.Мырзахметовамен бірге.

83. Бруней // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия.-1999.-Т.2.- 424 бет / А.Б.Көшербаевамен бірге.

84. Бурунди// Қазақстан.Ұлттық энциклопедия.-1999.-Т.2.- 439 бет / Ө.Өмірзақовпен бірге.

85. Біріккен Араб Әмірлігі // Қазақстан Ұлттық энциклопедия. -1999. - Т.2.-507-508 бет / Ө.Өмірзақов, А.Көшербаевамен бірге.
86. Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясы // Қазақстан.Ұлттық энциклопедия. -1999. - Т.2.-513 бет.
87. Неэкономические факторы трансформации экономической системы переходного общества // Вестн. КазГУ Сер.востоковед.- Алматы, 1999.- № 9. - С.117-120.
88. Предисловие // Некоторые аспекты макро-экономической либерализации Республики Корея.- Алматы, 1999. С.4-8 / Соавт.: А.Б.Кошербаева.
89. Предисловие // Уроки развития Восточной Азии. - Алматы, 1999. - С.4-8 / Соавт.: Э.Ф.Трушин, М.А.Абдусалымов.
90. Уроки финансового кризиса Южной Кореи для Республики Казахстан // Интеграция Казахстана в мировую экономику: проблемы и перспективы. -Алматы, 1999.- С.111-117 / Соавт.: А.Б.Кошербаева.

2000

91. "Внешний образ" современной мировой экономики и проблемы вхождения Республики Казахстан в международные рынки // Вестн. КазГУ.Сер. экон. - Алматы, 2000. - № 1(17).-С.41-45.
92. О значении и смысле некоторых ключевых терминов, используемых в экономической науке (или чем занимаются экономисты) // Вестн.КазГУ.Сер.экон. Алматы, 2000. – № 6(22). - С.3-9.
93. О причинах возникновения валютно-финансового кризиса и его механизме: Уроки прошлого и прогноза на будущее // Аль-Пари.-2000. - № 5. - С.12-17 / Соавт.: Д.Танкибаева.

94. Современные теории финансов и их влияние на экономическое развитие // Рынок ценных бумаг.-2000.- №11.-С.26-31 / Соавт.: Г.Темиржан.

95. Философия экономики // Мысль.- 2000. - №3.-С.37. - Рец. на кн.:Жатканбаев Е.Б. Методология исследования экономики.-Алматы,1999. – 80 с.

2001

96. Әлемдік экономика және халықаралық экономикалық қатынастар пәнінен тест тапсырмалары.- Алматы Қазақ университеті, 2001.- 42 бет // А.Б. Көшербаевамен бірге.

97. Государственный стандарт и университетское образование в XXI веке // Университеты XXI века и мировое образовательное пространство: XXI науч.-метод. конф. Ч.I.- Алматы, 2001. - С.46 - 47.

98. Международные экономические отношения: Учеб.пособие Алматы: Қазақ университеті, 2001.- 415 с. / Соавт.: А.М. Мырзахметова, Д.Т. Шайдильдинова, С.Т. Жакупова, К.Н. Нармбаев, Л.Ф. Сухова., С.А. Катенова, Е.Б. Жатканбаев, А.Б. Кошербаева.

99. Мировая экономика и международные экономические отношения: Тестовые задания. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 52 с. / Соавт.:А.Б.Кошербаева.

100. Навигатор по экономическим дисциплинам: Проект команды SIFE – Liberte.- Алматы: Молодежный информ. центр, 2001. -49 с. / Соавт.: Б.Б.Байжумаев, Ж.А.Кошанова.

101. О значении и смысле некоторых ключевых терминов, используемых в экономической науке (продолжение) // Вестн.КазНУ.Сер. экон.- Алматы, 2001.- № 1 (23). - С.36-46.

102. О значении и смысле некоторых ключевых терминов, используемых в экономической науке // Вестн. КазНУ.Сер.экон. - Алматы, 2001. - № 2-3 (24-25).- С.59-68.

103. О значении и смысле некоторых ключевых терминов, используемых в экономической науке // Вестн. КазНУ Сер.экон. - Алматы, 2001. - № 6 (28). - С.5-13.

104. *Повышение эффективности привлечения иностранных инвестиций в РК // Университет «Кайнар» 10 лет независимости Казахстана: итоги и перспективы развития. Ч.27. – Алматы, 2001.

105. Теоретические проблемы определения международного финансового рынка // Рынок ценных бумаг.- 2001. - № 1.- С.7-13 / Соавт.: Г Темиржан.

2002

106. Үнемділік - нарық қағидасы // Қазақ университеті. - 2002. 15 қаңтар.

**Профессор Р.Е. Елемесовтың
редакциялауымен шыққан еңбектер**

**Труды, изданные под редакцией профессора
Р.Е.Елемесова**

1. ҚазМУ хабаршысы. Экономика сериясы=Вестн. КазГУ. Серия экономическая. № 5. / КазГУ им. аль-Фараби; Ред. кол.: К.Н. Нарыбаев, Е.Б. Жатқанбаев, Я.А. Аубакиров, К.У. Биекенов, Н.А. Аитов, С.Б. Баймуханова, С.К. Джумамбаев, Б.М. Мухамедиев, С.Н. Нысанбаев, С.С. Оспанов, М.Ф. Пузиков, Н.И. Сахипов, А.Б. Садвакасова. - Алматы: Қазақ университеті, 1997. - 78 бет.

2. ҚазМУ хабаршысы. Экономика сериясы=Вестн. КазГУ. Серия экономическая № 6 / КазГУ им. аль-Фараби; Ред. кол.: К.Н. Нарыбаев, Е.Б. Жатқанбаев, Я.А. Аубакиров, Н.А. Аитов, С.Б. Баймуханова, С.Н. Нысанбаев, К.У. Биекенов, С.А. Досқалиев, А.Б. Садвакасова, С.К. Джумамбаев, М.Ф. Пузиков, С.С. Оспанов, Н.И. Сахипов. - Алматы: Қазақ университеті, 1997. - 95 бет.

3. ҚазМУ хабаршысы. Экономика сериясы=Вестн. КазГУ. Сер. экономическая. №7. / КазГУ им. аль-Фараби; Ред. кол.: К.Н. Нарыбаев, Е.Б. Жатқанбаев, Я.А. Аубакиров, Н.А. Аитов, С.Б. Баймуханова, С.Н. Нысанбаев, С.А. Досқалиев, А.Б. Садвакасова, С.К. Джумамбаев, М.Ф. Пузиков, С.С. Оспанов, Н.И. Сахипов. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 83 бет.

4. ҚазМУ хабаршысы. Экономика сериясы=Вестн. КазГУ. Серия экономическая. №8 / КазГУ им. аль-Фараби; Ред. кол.: К.Н. Нарыбаев, Е.Б. Жатқанбаев, Я.А. Аубакиров,

С.Б.Баймуханова, С.Н.Нысанбаев, С.А.Доскалиев,
С.К.Джумамбаев, С.С.Оспанов, Н.И.Сахипов,
К.С.Мухтарова, А.Б.Садвакасова, Б.М.Мухамедиев. -
Алматы: Қазақ университеті, 1998. 106 бет.

5. ҚазМУ хабаршысы.Экономика сериясы= Вестн. КазГУ
Сер.экономическая. №10 / КазГУ им.аль-Фараби; Ред.кол.:
К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, Я.А.Аубакиров,
С.Б.Баймуханова, С.Н.Нысанбаев, С.А.Доскалиев,
А.Б.Садвакасова, С.К.Джумамбаев, Б.М.Мухамедиев,
К.С.Мухтарова, С.С.Оспанов, Н.И.Сахипов. - Алматы:
Қазақ университеті, 1998.- 157 бет.

6. ҚазМУ хабаршысы.Экономика сериясы=Вестн. КазГУ.
Сер.экономическая. №11 / КазГУ им. аль-Фараби;Ред.кол.:
К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, Я.А.Аубакиров,
С.Б.Баймуханова, С.Н.Нысанбаев, С.А.Доскалиев,
А.Б.Садвакасова, С.К.Джумамбаев, Б.М.Мухамедиев,
К.С.Мухтарова, С.С.Оспанов, Н.И.Сахипов. Алматы:
Қазақ университеті, 1998.- 104 бет.

7. ҚазМУ хабаршысы.Экономика сериясы.=Вестн.
КазГУ.Серия.экономическая. N 1(13). /КазГУ им.аль-
Фараби; Ред.кол.: К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, Я.А.
Аубакиров, С.Б.Баймуханова, С.Н.Нысанбаев,
С.А.Доскалиев, А.Б.Садвакасова, С.К.Джумамбаев,
Б.М.Мухамедиев, К.С.Мухтарова, С.С.Оспанов,
Н.И.Сахипов.- Алматы: Қазақ университеті, 1999.- 85 бет.

8. ҚазМУ хабаршысы.Экономика сериясы= Вестн.
КазГУ.Сер. экономическая.№1(17):Материалы
конф.,посвященной 50-летию экономического
образования в РК / КазГУ им. аль-Фараби ;
Ред.кол.:К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, Б.Б.Байжумаев,
Я.А.Аубакиров, С.Б.Баймуханова, С.Н.Нысанбаев,

С.С.Оспанов, Н.И.Сахипов, Б.М.Мухамедиев,
К.С.Мухтарова, Л.П.Говорухина, А.Б.Кадырбек-улы,
Ф.Н.Жакыпова, К.У.Сапарғалиев.- Алматы: Қазақ
университеті, 2000.-114 бет.

9. ҚаЗМУ хабаршысы. Экономика сериясы = Вестн. КазГУ
Сер. экономическая. №2(18) / КазГУ им. аль-
Фараби; Ред. кол.: К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев,
Б.Б.Байжумаев, Я.А.Аубакиров, С.Б.Баймуханова,
С.Н.Нысанбаев, С.С. Оспанов, Н.И.Сахипов,
Б.М.Мухамедиев, К.С.Мухтарова, Л.П.Говорухина,
А.Б.Қыдырбек-улы, Ф.Н.Жакыпова, К.У.Сапарғалиев. -
Алматы: Қазақ университеті, 2000. 152 бет.

10. ҚаЗМУ хабаршысы. Экономика сериясы= Вестн. КазГУ
Сер.экономическая.№5(27) / КазГУ им.аль-Фараби; Ред. кол.:
К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, А.Е.Бектурганов,
К.О.Шаяхметова, Я.А.Аубакирвова, С.Н.Нысанбаев,
Л.П.Говорухина, Ф.Н.Жакыпова, Р.Т.Дуламбаева.- Алматы:
Қазақ университеті, 2001.- 129 бет.

11. ҚаЗМУ хабаршысы. Экономика сериясы= Вестн.
КазГУ. Сер.экономическая. №6(28) / КазГУ им.аль-Фараби;
Ред. кол.: К.Н.Нарибаев, Е.Б.Жатқанбаев, А.Е.Бектурганов,
К.О.Шаяхметова, Я.А.Аубакиров, С.Н.Нысанбаев,
Л.П.Говорухина, Ф.Н.Жакыпова, Р.Т.Дуламбаева. - Алматы:
Қазақ университеті, 2001.-139 бет.

12. Международные финансы: рыночный подход. Пер. с
англ. Г Темиржан.- Алматы, 2001.- 418 с./ Соавт.: Дж.
Эванс.

13. Международные экономические отношения:
Учеб.пособие Алматы: Қазақ университеті, 2001.- 415 с. /
Соавт.: А.М. Мырзахметова, Д.Т. Шайдильдинова, С.Т.

Жакупова, К.Н. Нармбаев, Л.Ф. Сухова., С.А. Катенова,
Е.Б. Жатканбаев, А.Б. Кошербаева.

**Профессор Р.Е.Елемесовтың өмірі мен ғылыми
еңбектері жөніндегі әдебиеттер**

**Литература о жизни и научных трудах
профессора Р.Е.Елемесова**

Елемесов Раушан Елемесович // Отчет о научно-педагогической деятельности Казахского государственного национального университета им.аль-Фараби за 1999 – 2000 учебный год.- Алматы, 2000.- С.782.

БІРЛЕСКЕН АВТОРЛАР КӨРСЕТКІШІ

ИМЕННОЙ УКАЗАТЕЛЬ СОАВТОРОВ

Абдразаков Т.А. 52
Абдусалямов М.А. 89
Андарова Р. 13, 20
Әубәкіров Я.А. 72
Базарбаев М. 28
Байжумаев Б.Б. 74, 100
Байзаков С.Б. 66, 69
Габитов Ж. 27, 28
Галимжанова Г.С. 11
Ғабитов Ж.Х. 52
Дакеева Р.К. 13, 28
Доскалиев С.А. 72
Доскалиева В.К. 72
Жакупова С.Т. 98
Жанагулов А. 5
Жанайдаров О. 12, 16, 28
Жатқанбаев Е.Б. 19, 39, 72, 73, 76, 98
Заец А.В. 9, 10
Иванов В.Т. 2
Иванова Л. 9
Исин Ж.М. 13, 20, 26, 38, 48
Кабдиев Д.К. 72
Калдыбаев О. 66, 69
Канатбаев Е.К. 72
Касумова Ж. 11
Катенова С.А. 98
Кошанова Ж.А. 100
Кошербаева А.Б. 75, 83, 85, 88, 90, 96, 98, 99
Красникова Е.В. 2
Майсюк А. 57

Мирскова Л. 24
Мукашев Т. 39, 59
Мырзахметова А.М. 82, 98
Нарибаев К.Н. 72, 98
Өмірзақов Ө. 84, 85
Перегрин А. 68, 71
Розе В.71
Сарбасова Т.С. 72
Сатубалдин С. 39
Сейткасимов Г.С. 10,24
Сулейменова С.А.47
Сухова Л.Ф. 98
Тамшин К. 6, 16, 18, 26, 28,
Танкибаева Д. 93
Темиржан Г 94, 105
Тлегенова Б. 13
Токаев Н.Х. 2
Трушин Э.Ф. 89
Шайдильдинова Д.Т. 98
Шайхимова М. 8, 11
Шалбаев С. 66
Шеденов Ө.К. 72

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.....	5
Профессор Р.Е.Елемесовтың ғылыми - ұстаздық және қоғамдық қызметі туралы қысқаша очерк.....	7
Профессор Р.Е.Елемесовтың өмірі мен ғылыми қызметінің негізгі кезеңдері.....	25
Еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші.....	45
Профессор Р.Е.Елемесовтың редакциялануымен шыққан еңбектер.....	57
Профессор Р.Е.Елемесовтың өмірі мен ғылыми еңбектері жөніндегі әдебиеттер	60
Бірлескен авторлар көрсеткіші.....	61

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.....	6
Краткий очерк научно-педагогической и общественной деятельности профессора Р.Е.Елемесова	25
Основные даты жизни и научной деятельности профессора Р.Е.Елемесова.....	41
Elemesov Raushan(bek) The main dates of the life and scientific activity.....	43
Хронологический указатель трудов.....	45
Труды, изданные под редакцией профессора Р.Е.Елемесова.....	57
Литература о жизни и научных трудах профессора Р.Е.Елемесова.....	60
Именной указатель соавторов.....	61

Елемесов Раушан Елемесұлы

БИОБИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШ

ИБ № 1671

Басылуға 07.05.2002 жыл қол қойылды. Формат 60 x 84 1/16. Көлемі 4 б.т.

Офсетті қағаз. Офсетті басылыс. Тапсырыс № 1916. Таралымы 500 дана.

Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Казак ұлттық университетінің "Казак университеті" баспасы.

Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

"Казак университеті" баспаханасында басылды.